

Marzena Cichorzewska

Tutoring w kształceniu akademickim

Edukacja - Technika - Informatyka 5/1, 222-228

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Marzena CICHORZEWSKA

Politechnika Lubelska, Polska

Tutoring w kształceniu akademickim

Gdy uczeń jest gotów, spotyka mistrza

(przysłowie buddyjskie)

Wstęp

Zmiany społeczno-kulturowe oraz współczesne wyzwania, jakie stoją przed uczelniami, a jednocześnie zmiana postaw i podejścia przedstawicieli młodego pokolenia do zdobywania wiedzy, a także oczekiwania rynku pracy co do młodych pracowników każą poszukiwać nowych metod i rozwiązań w kształceniu akademickim. Jednym nich może być tutoring, który jako metoda edukacyjna oparta na relacji „uczeń–mistrz” znana jest od czasów starożytnych, np. Arystoteles miał zwyczaj nauczać i dyskutować podczas spacerów ze swoimi uczniami, których nazywano *perypatetykami*, od greckiego słowa *peripatetikós*, oznaczającego przechadzanie się [Tutoring akademicki, 2013].

Od tego czasu wiele się zmieniło, ale istota tutoringingu pozostała niezmienna. Metoda okazała się na tyle dobra, że włączona została do programów wielu szkół średnich i wyższych, zwłaszcza w Wielkiej Brytanii. W ostatnich latach zdobywa ona również popularność w polskich uniwersytetach, które poszukują nowych i skutecznych metod oddziaływania edukacyjnego na studentów. Badania przeprowadzone przez J. Poonę wskazują, że absolwenci uczelni wyższych kształceni z wykorzystaniem tutoringingu zyskują umiejętności, które zwiększają ich szanse na znalezienie pracy i zatrudnienie [Poon i in. 2011: 468–487]. Są to bowiem zarówno umiejętności ogólne, jak i specjalistyczne/branżowe.

1. Tutoring jako nowa forma edukacyjna

Tutoring w dosłownym tłumaczeniu z j. angielskiego oznacza „korepetycje”. Podobieństwo jednak do tradycyjnie rozumianych korepetycji ogranicza się w zasadzie tylko do indywidualnej pracy pomiędzy tutorem a uczniem/studentem. Poza tym, metoda ta znacznie różni się, głównie ze względu na zadania, które ma do wypełnienia. Nie chodzi w niej bowiem o typowe przekazywanie wiedzy czy jej utrwalanie, ale przede wszystkim o pobudzanie rozwoju osobistego i zawodowego. Tutoriale, czyli indywidualne sesje i spotkania, powinny być nastawione na „wyłapywanie” szczególnych umiejętności oraz predyspozycji studentów i rozwijanie ich. Ponadto, chodzi również o to, by zachęcić młodych ludzi do samodzielnej eksploracji naukowej, pogłębiania zdobytej już wiedzy

i odkrywania swoich mocnych stron. Dopiero bowiem połączenie wiedzy, różnych zdolności i umiejętności może pomóc w osiąganiu sukcesów szeroko rozumianych [Witkowska-Tomaszewska 2011: 15–16].

Indywidualne tutoriale odbywane na uczelni mają jeszcze jeden ważny cel. Jest nim mianowicie wyszukiwanie odpowiednich osób i przygotowywanie ich do pracy naukowej [Kaczmarek 2013: 75]. Bezpośrednia praca pomiędzy nauczycielem a studentem, prowadzona w atmosferze spokoju, wzajemnego zrozumienia i zaufania na płaszczyźnie partnerskiej, umożliwia wyznaczenie celów naukowych, śledzenie przebiegu ich realizacji, pomoc w realizowaniu etapów tego planu i doskonalenie warsztatu merytorycznego. Daje również możliwość inspirowania, pobudzania samodzielnego i twórczego zgłębiania wiedzy. A jak pisze M. Kaczmarek: „kładzie nacisk na to, co jest w edukacji najważniejsze, a mianowicie na spotkanie ludzi w drodze rozwoju” [Kaczmarek 2013: 74].

Tutoring stanowi zmianę jakościową w edukacji studentów z uwagi na odwrócenie procesu kształcenia. W tym przypadku bowiem prowadzący jest skoncentrowany na możliwościach, sukcesach i silnych stronach ucznia, które chce nadal rozwijać, a nie wyszukiwaniu słabych punktów i wykazywaniu niewiedzy [Czekierda 2009: 5–6].

2. Rola tutora

Istotną rolę w akademickim procesie edukacyjnym odgrywają wykładowcy, którzy poprzez swoje zaangażowanie i pracę determinują zachowania i postawy studentów. Mają oni bowiem wpływ nie tylko na uzyskiwane w nauce wyniki ale pomagają w przejściu całego procesu kształcenia [Rhoden i Dowling 2006]. Ponadto, pomagają zmniejszyć „koszty”, jakie ponoszą studenci przy ścieraniu się z rzeczywistością akademicką [Potolsky i in. 2003]. Wyraźnie widać zatem, że dotychczasowy sposób relacji wykładowców akademickich ze studentami powinien ulec zmianie głównie dlatego, by zwiększyć ich aktywność. Powszechnie stosowane do tej pory wykłady i ćwiczenia nie w pełni odpowiadają na współczesne zapotrzebowanie i oczekiwania. Konieczne zatem staje się poszerzenie sposobów pracy ze studentami. Pomocna w tym zakresie może być metoda triangulacji, która stanowi podstawę teoretycznego modelu skutecznego nauczyciela [Schmidt i Moust 1995]. Metoda ta opiera się na analizie trzech zestawów danych:

- wniosków i refleksji tutora;
- rocznej oceny studenta;
- oceny całego zespołu czy grupy.

Informacje te są istotne również z punktu widzenia uczelni, która przygotowuje wykładowców do roli tutorów, układa programy szkoleniowe i opracowuje wytyczne co do wyboru nauczyciela [Ginns i in. 2008: 175–185].

Sam tutor powinien być osobą o dużym doświadczeniu naukowym, cieszącą się autorytetem i wyróżniającą się charyzmą. Ponadto, powinien odznaczać się

dużymi umiejętnościami interpersonalnymi, otwartością, entuzjazmem i umieć łatwo nawiązywać kontakty, po to by szybko dotrzeć do młodego człowieka i móc go w odpowiedni sposób ukierunkować. Praca w oparciu o metodę tutoring akademickiego wymaga również dużych umiejętności diagnostycznych i doradczych, po to by móc prawidłowo ocenić możliwości studenta i określić jego indywidualną ścieżkę kariery czy rozwoju [Kaczmarek 2013: 75].

Inni badacze zwracają uwagę na to, że indywidualne korepetycje to doskonały sposób na spędzenie czasu z potrzebującymi tego studentami, dodatkowa dla nich pomoc, a w związku z tym mniejsza liczba frustracji występujących z powodu braku zrozumienia [Presseisen 1988: 276–277].

Trudno jest wskazać jeden schemat prowadzenia tutoring akademickiego, ponieważ opiera się on na trzech zmiennych czynnikach: potrzebach i oczekiwaniach ucznia/studenta, osobowości tutora i stylu pracy [Witkowska-Tomaszewska 2011: 18]. Jednak zawsze zakłada on określone etapy współpracy:

Etap 1. Diagnoza. Tutaj następuje poznanie studenta: jego walorów, ale i braków intelektualnych, zdolności i umiejętności, stylów poznawczych, wyznawanych wartości i planów osobistych. Ten etap uważa się za kluczowy w całym procesie tutoring z uwagi na to, że determinuje on prawidłowe wykonanie pozostałych faz.

Etap 2. Projektowanie. To wspólne wyznaczenie celów edukacyjnych, planowanie działań i sporządzanie planów, zgodnie z którymi będą one wykonywane w celu zrealizowania założonych zamierzeń. Ten etap wymaga z kolei od tutora dużego doświadczenia oraz wiedzy; jest on uważany za trudny w realizacji.

Etap 3. Implementacja. To realizowanie „krok po kroku” przyjętego planu działań. Etap ten wymaga z kolei konsekwencji i regularnego sprawdzania postępów podopiecznych, czyli jest to etap silnego zaangażowania i dużego wysiłku wkładanego przez obydwie strony.

Etap 4. Rekapitulacja. To podsumowanie wyników współpracy i przekazanie informacji zwrotnych przez obie strony. Student zostaje poinformowany o wynikach swojej pracy, a tutor o jakości swojej [Witkowska-Tomaszewska 2011: 17].

Tutoring wymusza również konieczność stałego doskonalenia i samokształcenia tutorów, poprzez analizowanie swojego sposobu pracy, osiągniętych efektów, eliminowanie błędów oraz porażek pojawiających się w procesie edukacyjnym. Co więcej, poprzez współpracę i relacje z innymi tutorami następuje wymiana poglądów i doświadczeń, które mają za zadanie doskonalenie prowadzonych działań [Arends 1994: 56]. Powoduje to, że w procesie dydaktycznym prowadzonym przez wykładowcę nie ma miejsca na nudę i zdezaktualizowane wiadomości, ponieważ następuje redukcja rutyny i konieczność poszukiwania nowych informacji. Ponadto, wymusza to konieczność odpowiedniego doboru poszczególnych technik pracy do studenta.

3. Korzyści wynikające ze stosowania tutorialu

Propagatorzy idei tutoringu akademickiego wskazują na szereg korzyści, jakie wynikają z jego stosowania. Mowa jest tutaj o ich trzech rodzajach: tych, które odnoszą się do uczelni i które obejmują studentów i nauczycieli. W przypadku uczelni są to głównie: wzmocnienie podmiotowości studentów w procesie edukacyjnym oraz poprawa jakości kształcenia. Silnie powiązane są z nimi pomoc w kształtowaniu młodych elit oraz pomoc w aplikowaniu wartości i rozwijaniu kultury.

W wyniku budowania relacji pomiędzy nauczycielem a studentem tworzy się silna więź, która umożliwia z kolei osiąganie ponadprzeciętnych efektów edukacyjnych oraz rozwój integralny podopiecznych. Nauka staje się bowiem „przygodą intelektualną”, która pobudza i rozwija zarówno zaangażowanie, możliwości studentów, ale również obszary ich wiedzy.

Z kolei w odniesieniu do studentów wskazuje się następujące pozytywy: poprawę samoorganizacji pracy, wzbudzenie automotywacji do dalszego rozwoju i zdobywania wiedzy, kształtowanie odpowiednich nawyków myślowych, wzmocnienie wewnętrznej siły do pokonywania pojawiających się trudności, rozwijanie umiejętności analitycznych oraz uczy jasnego wyrażania opinii lub obrony swojego stanowiska w określonej sprawie [Biuro Kolegium 2012; Har-rar, Ender 1987: 276–277; House, Wohlt 1990: 365–370].

W odniesieniu do nauczycieli-tutorów zwraca się uwagę na to, że jest to metoda, która tworzy przestrzeń, dzięki której dochodzi do wymiany na płaszczyźnie intelektualnej i osobowościowej oraz wzajemnych inspiracji [*Tutoring akademicki* 2012]. Ponadto, tutoring stawia nauczycielom nowe, inspirujące cele do realizacji. Nie bez znaczenia jest również to, że tutorzy tworzą spójny zespół wyjątkowych nauczycieli świadomych swej misji i korzystających z nowoczesnych narzędzi pracy. Zmienia się też rola samego wykładowcy-nauczyciela. Z postawy mentora realizującego program nauczania na specjalistę-partnera o dużym autorytecie [Opaliński 2011: 239–240].

To oczywiście zaledwie kilka wybranych pozytywów tej metody, ale należy również wskazać pewne słabości, które ona posiada.

Z punktu widzenia uczelni stosowanie tej metody wymaga szeregu zmian organizacyjnych i administracyjnych. Wiąże się to przede wszystkim z pracą w małych grupach studenckich, co z kolei wymaga zapewnienia odpowiedniej liczby przygotowanych i pełnych zaangażowania tutorów. To z kolei pociąga za sobą konieczność zwiększenia nakładów finansowych na te działania.

W przypadku studentów zindywidualizowana metoda edukacyjna może być postrzegana jako niesprawiedliwa i dyskryminująca z uwagi na to, że będzie obejmować wybraną, niewielką grupę osób. Ponadto, częste kontakty, rozmowy i współpraca z określonymi osobami mogą dawać poczucie specjalnego traktowania studentów. Tym samym tutoring może być odbierany jako coś, co jest dostępne tylko dla „wybrańców”.

Dla wykładowców istotnym mankamentem może być konieczność oderwania się od pracy badawczej i poświęcenia znacznej ilości czasu jedynie na dydaktykę. To może oznaczać odcięcie się od aktualnej dyskusji i rozważań w obszarze prowadzonych badań, a nawet zawieszenie badań, co może spowodować spowolnienie lub całkowite zatrzymanie rozwoju zawodowego. Ponadto, w celu zapewnienia odpowiedniej liczby tutorów mogą zostać zatrudnieni pracownicy pomocniczy, co z kolei może skutkować „odcięciem” kadry naukowo-dydaktycznej od studentów. Studenci pozbawieni zostaną wówczas kontaktów z osobami, które mają dostęp do najnowszych badań i opracowań naukowych, co niewątpliwie obniży jakość prowadzonych zajęć [Rowland 2006].

Tutoring nie jest metodą idealną, ale licznie przeprowadzone badania wyraźnie wskazują na jego skuteczność. Na jego korzyść przemawia również to, że uczelnie zajmujące najwyższe miejsca w rankingach światowych kształcą właśnie w oparciu o tutoring [Witkowska-Tomaszewska 2011: 15].

Podsumowując, należy zauważyć, że zachodzące w otoczeniu uczelni wyższych zmiany determinują konieczność innowacji w sposobie edukowania studentów, tak by po zakończeniu edukacji szybko zostali wchłonięci przez rynek pracy. Głównym celem tych zmian musi być zwiększenie nacisku na samokształcenie i pogłębienie relacji nauczyciel–uczeń. Uczenie się staje się zatem dla studentów czymś naturalnym, a nie wymuszoną koniecznością [Adams, Hamm 1990]. Tutoring akademicki przygotowuje studentów do stałego rozwoju poprzez podnoszenie swoich kwalifikacji oraz umiejętnego reagowania na zmiany zachodzące w otoczeniu społeczno-gospodarczym.

Literatura

- Adams D.M., Hamm M.E. (1990), *Cooperative Learning Critical Thinking and collaboration across curriculum*, Thomas Publisher's, Springfield.
- Arends R. (1994), *Uczymy się nauczać*, Warszawa.
- Biuro Kolegium (2013), *Prezentacja na temat tutoring* (10.05.2014).
- Czekierda P. (2009), *Co możemy zyskać w perspektywie społecznej wprowadzając tutoring* [w:] *Tutoring w szkole. Między teorią a praktyką zmiany edukacji*, red. P. Czekierda, M. Budzyńska, J. Traczyński, Z. Zalewski, A. Zambrzuska, Wrocław.
- Ginns P., Kitay J., Prosser M. (2008), *Developing conceptions of teaching and the scholarship of teaching through a graduate certificate in higher education*, "The International Journal for Academic Development", Vol. 13, No. 3.
- Harrar W.R., Ender S.C. (1987), *Assessing students' perceptions of tutorial services*, "Journal of College Student Personnel", 28.
- House J.D., Wohlt V. (1990), *The effect of tutoring program participation on the performance of academically underprepared college freshmen*, "Journal of College Student Development", 31.
- Kaczmarek M. (2013), *Tutoring, coaching, mentoring w pracy akademickiej*, FOLIA POMERANAE UNIVERSITATIS TECHNOLOGIAE STETINENSIS Folia Pomer. Univ. Technol. Stetin., "Oeconomica" 303(72).

- Opaliński A. (2011), *Tutoring czym jest, czemu służy?* [w:] *Tutoring, metoda zarządzanie talentami. Z praktyki tutoringu akademickiego*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie, Projekt „Nowoczesny Wykładowca – tutor i coach”, Warszawa.
- Poon J., Hoxley M., Fuchs W. (2011), *Real estate education: an investigation of multiple stakeholders*, “Property Management”, Vol. 29, No. 5.
- Potolsky A., Cohen J., Saylor C. (2003), *Academic performance of nursing students: do prerequisite grades and tutoring make a difference?*, “Nursing Education Perspective”, Vol. 24, No. 5.
- Presseisen B. (1988), *At-risk students and thinking: Perspectives from research*, Washington, DC: National Education Association.
- Rhoden C., Dowling N. (2006), *Why tutors matter: realities of their role in transition*, Proceedings of the 9th Pacific Rim First Year in Higher Education Conference 2006, 12–14 July, Gold Coast.
- Rowland S. (2006), *The enquiring university*, Maidenhead, UK: McGraw Hill.
- Schmidt H.G., Moust J.H.C. (1995), *What makes a tutor effective? A structural-equations modeling approach to learning in problem-based curricula*, “Academic Medicine”, Vol. 70, No. 8.
- Tutoring akademicki* (2013), http://www.wsptwp.eu/download/siroz/tutoring_akademicki_2013.pdf (10.05.2014 r.).
- Tutoring akademicki*, Biuro Kolegium 2012.
- Tutoring Akademicki*, Kolegium Tutorów, <http://www.tutoring.pl/programy/zrealizowane/tutoring-akademickizrealizowane> (10.05.2014).
- Witkowska-Tomaszewska A. (2011), *Czym jest tutoring?* [w:] *Tutoring, metoda zarządzanie talentami. Z praktyki tutoringu akademickiego*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna TWP w Warszawie, Projekt „Nowoczesny Wykładowca – tutor i coach”, Warszawa.

Streszczenie

Artykuł przedstawia ideę tutoringu możliwą do zastosowania w odniesieniu do kształcenia akademickiego. Zaprezentowana metoda może pomóc w budowaniu relacji pomiędzy pracownikami naukowymi i studentami, a tym samym przyczynić się do poprawy skuteczności i efektywności procesu dydaktycznego. Ponadto, wykorzystywanie w świadomy i zaplanowany sposób tego narzędzia przez wykładowców akademickich wpływa – co jednoznacznie pokazują badania – na indywidualny rozwój studentów. W artykule dokonano również wskazania atutów, ale i słabszych stron opisywanej metody. Z punktu widzenia świata biznesu, jak również szeroko rozumianego otoczenia społecznego, duże znaczenie ma jakość kształcenia studentów i dostosowanie ich umiejętności do oczekiwań rynku pracy. Tutoring akademicki odpowiada na te oczekiwania, dostosowując się równocześnie do możliwości i oczekiwań samych studentów. Stosowanie opisywanej praktyki ma również wpływ na atrakcyjność polskich uczelni.

Słowa kluczowe: tutoring akademicki, tutoring, kształcenie akademickie.

Tutoring in academic education

Abstract

This article presents the idea of tutoring, possible to apply to graduate education. The presented method can help build relationships between researchers and students, and thus contribute to improving the effectiveness and efficiency of the teaching process. In addition, the use of a conscious and planned way this tool by academics, affect – which clearly show the research – the individual development of students. The article also indicate the strengths and weaknesses but this method. From the point of view of the business world, as well as the wider social environment is important to the quality of education of students and to adapt their skills to the labor market expectations. Academic Tutoring responds to these expectations, at the same time adapting to the capabilities and expectations of the students themselves. Applying the described practice also affects the attractiveness of Polish universities.

Key words: academic tutoring, tutoring, high education.